

Van Mededelingenblad tot wegwijzer

Fitis beleeft 60^e jaargang

Ontroerend mooi zijn de omslagen van de eerste verspreide telgegevens over de vogel-trek en vogelaanwezigheid in Zuid-Kennemerland onder de noemer 'De Fitis. Mededelingenblad van de Vogelwerkgroep Haarlem'. Hierin presenteert een kleine zeer gemotiveerde vogelaarsclub, die in 1952 is opgericht, vanaf 1965 vooral de resultaten van de door hen uitgevoerde trektellingen. Het blad verscheen in de eerste jaren onregelmatig, met een omslag van een Fitis in een bloeiende berk van tekenaar L. Bogaert. Het Mededelingenblad van de Vogelwerkgroep Haarlem was het veelbelovende begin van een sprankelende ontwikkeling, die heeft geleid tot de huidige Fitis van de Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland.

■ Jan Kuys

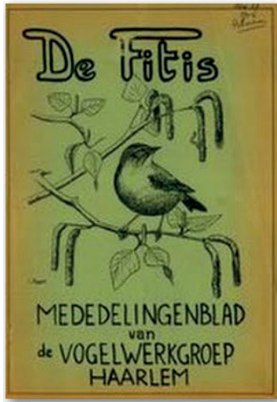
Bij de ingang van dit kalenderjaar begint de Fitis aan zijn zestigste jaargang. Als voorheen is de Fitis door de jaren heen het cement gebleken van de bloeiende Vogelwerkgroep. Naarmate het aantal leden steeg en het aantal activiteiten almaar toenam, ontpopte het clubblad zich tot een onmisbaar medium om de leden van alle activiteiten op de hoogte te houden.

Daar is een hele ontwikkeling aan vooraf gegaan. Het is ondoenlijk in kort bestek de wel en wee's van 60 jaar clubblad aan te geven. Ik kan hooguit wat ontwikkelingen duiden, die hebben geleid tot wat de Fitis nu is. Een robuust, vier keer per jaar verschijnend tijdschrift, dat ontwikkelingen op vogelgebied signaleert, verslag doet van vogelwaarnemingen gedurende de voorafgaande periode, een podium is voor iedereen die vogels en de natuur na aan het hart liggen en uit de hele regio verslag doet van alles wat met vogels te maken heeft. Dat alles is zo breed als maar kan: van het wel en wee van de Patrijs in het Bollengebied tot het aantal meeuwen op en rond de pier van IJmuiden.

Terug in de tijd

Voor vogelaars in de jaren vijftig en zestig van de vorige eeuw lag het jaarlijkse hoogtepunt vooral bij de overweldigende vogeltrek, het magische mysterieuze natuurmoment van grote aantallen soorten trekkende vogels langs onze kust. Het was het jaarlijkse hoogtepunt van het vogeljaar. De toenmalige vogelaars zochten contact met collega's in het gehele land - en soms zelfs daarbuiten - om dat magische gebeuren beter te kunnen duiden. Bovendien was het ook een ijkpunt over hoe sommige soorten zich hadden ontwikkeld. Teneinde de buitenwacht op de hoogte te kunnen stellen van wat er allemaal gezien en geturfd was, werden lijstjes gemaakt van de trekwaarnemingen. Vanuit die lijstjes ontstond in onze regio een Mededelingenblad, dat makkelijker verspreid kon worden. Het was in deze regio het begin van 'De Fitis. Mededelingenblad van de Vogelwerkgroep Haarlem'.

Het zijn met de hand genoteerde waarnemingen, die later met de typemachine zijn uitgewerkt. Veel langer dan een halve eeuw

1965 – 1969

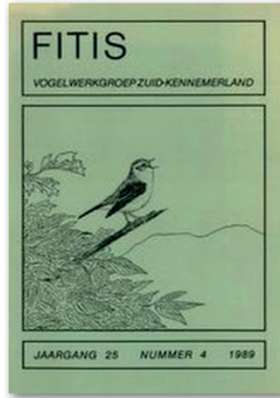
1970 – 1972

1973 – 1983

1984 – 1988

1989 – 1998

1999 – 2003

2004, 40-jaar jubileumnummer

2005 – 2013

2014-1 eerste kleurencover

geleden waren er in deze regio ook verstokte vogelaars die hun bevindingen nauwkeurig op papier hebben gezet. Ze waren niet alleen voor een bijzondere ontdekking in het veld - hoewel dat toch met enige regelmaat werd signaleerd - maar het was vooral hun streven ontwikkelingen van vogels te doorzien. Daarom werden (ook toen al) lijstjes bijgehouden. Lijstjes van waarnemingen, die op den duur structuur moesten brengen in de ontwikkelingen binnen de vogellevens, want - ach - wat wisten ze nog weinig. Toch waren er in Haarlem ook in die tijd al contacten met onder meer Hamburg, Friesland en Zeeland, waardoor de tellers een beginnend beeld kregen van de door de vogels genomen trekroutes, alsook de variëteit aan soorten die de telposten passeerden. De bevindingen werden met graagte uitgewisseld met vogelkenners en -liefhebbers uit andere streken en landen.

In het seizoen 1970 - 1971 krijgt de omslag een donkergele kleur in plaats van groen, maar het blijft het bekende 'Mededelingenblad'. In 1972 wordt een jubileumnummer uitgebracht bij het twintigjarig bestaan van de Vogelwerkgroep Haarlem. Vervolgens krijgen we een aantal jaren 'De Fitis' als mededelingenblad van de Vogelwerkgroep Haarlem met een prachtige tekening van een Fitis. In 1984 verdwijnt uit het omslag de betiteling 'Mededelingenblad'. Onder de redactionele leiding van Ferdy Hieselaar is het 'Mededelingenblad' uitgegroeid tot een volwaardig communicatiemiddel voor alle leden van de Vogelwerkgroep. Nummer 3 (jaargang 23/1987) van De Fitis geeft informatie over onder meer de najaarstrek van eind 1986, een grondige analyse van Nico Slotboom over De Strandvlakte IJmuiden, een bijdrage over de doortrek van de Bruine Kiekendief in het voorjaar van 1987 en tal van vaste rubrieken met daaronder 'Vogelwaarnemingen in Zuid-Kennemerland'. 'De Fitis'

is tot 1988 het huisorgaan van de Vogelwerkgroep Haarlem. Een betere communicatie en nieuwere contacten leidden ertoe dat in 1989 de Vogelwerkgroep haar vleugels uitslaat en voortaan door de wereld gaat als de 'Vogelwerkgroep Zuid-Kennemerland'.

In 1989 ondergaat de 'cover' opnieuw een metamorfose. De mooie Fitistekening op het omslag maakt plaats voor weer een mooi getekende Fitis, maar die wordt nu gepresenteerd in het kader van enkele vierkante bloklijnen. Bovendien wordt in 1989 de titel van het blad nog verder ingekort van 'De Fitis' naar 'Fitis'. Deze omslag blijkt houdbaar tot 1999. Dan wordt de titelnaam 'Fitis' weer bevrijd van het kader en wordt de voorkant gesierd door een nieuwe mooi gedetailleerde tekening van, jawel, een Fitis.

Anno het eerste nummer van 2014 maakt de redactie de grote stap naar een blad compleet in kleur. Vanaf dat moment heeft de Fitis een wisselende cover en toont zij alle prachtige kleuren van onze vogels.

Beperkte middelen, veel data

Ondanks de vaak moeilijke omstandigheden en beperkte hulpmiddelen slaagden de pionier-tellers er in het begin in heel veel nuttige informatie bij elkaar te harken. Maar het was ook vaak behelpen. Vergeleken met bevlogen vogelaars - die vandaag de dag stad en land bereizen om bijzondere soorten te observeren en die ook een enorme kennis hebben van wat, waar, wanneer vogels verblijven en hoe ze zich gedragen - hadden de pioniers veel minder mogelijkheden om te reizen, moesten ze zich behelpen met beperkte optica en was het ook moeilijk om tijd voor deze hobby vrij te maken. Maar zij stonden wel aan de basis van wat is uitgegroeid tot een enorme verzameling gegevens over het wel en wee van vogels. Inmiddels vormt een gigantische berg waar-

nemingen de basis van veel wetenschappelijke kennis over vogels in het algemeen, maar ook soorten in het bijzonder. Wie heden ten dage de literatuur over vogels overziet, stuit op een enorme hoeveelheid kennis, die met graagte wordt gebruikt om het vogelleven in beeld te brengen en - vooral ook - om in voorkomende gevallen deze vogelsoorten te beschermen tegen aanslagen of zelfs uitroeiing. Veel vogelaars leggen met hun gigantische kennis een fundament onder het bestaansrecht van deze diersoort, waardoor calamiteiten kunnen worden opgevangen of waardoor in voorkomende gevallen vogels, die in de penarie zijn geraakt (onder meer door bijvoorbeeld vogelgriep) soms toch van een toekomstperspectief worden voorzien.

Natuurbehoud als plicht

Speciale aandacht voor dieren in het algemeen en vogels in het bijzonder is nodig om de natuur in stand te houden. We kunnen als vogelaars op stap gaan om de bijzonderheden van de natuur te 'spotten', maar we hebben ook een plicht en taak om de economisch gegroeide uitwassen te bestrijden. Want als we de aarde verder uitputten, hebben vogels én mensen een probleem.

Deze overwegingen brengen mij terug bij het uitgangspunt van de vogelvrienden die na de Eerste Wereldoorlog hun vogelobservaties gingen noteren. Toen de Griel nog in onze duinen broedde, toen de Tapuit daar nog keuze had uit veel konijnenholen, toen de Hop zich daar regelmatig liet zien. Het waren in die tijd bijzondere waarnemers die hun hart aan de natuur hadden verpand en nauwgezet hun bevindingen op papier zetten. Zij waren nog slechts met weinigen, maar deze elite onder de vogelaars heeft de weg geëffend om te komen tot onder meer lokale vogelwerkgroepen en een wetenschappelijk kennisbureau (Sovon). Sovon

baseert haar kennis nog steeds op de vele duizenden data die vergaard worden door vrijwillige vogeltellers, net zoals dat 60 jaar geleden al gebeurde. Sovon geeft daarmee duiding aan vogelontwikkelingen en biedt de vogelklasse een perspectief op een volwaardig bestaan. Laten de leden van onze Vogelwerkgroep dus vooral doorgaan met waar ze altijd al goed in waren: tellingen en het doorgeven daarvan.

Het zijn de 'Mededelingenbladen' die ons op het 'goede spoor' hebben gezet. Laat de Fitis ons instrument zijn om vogels voor altijd een relevante positie te geven in onze samenleving.

Alle eerdere artikelen die ooit verschenen in de Fitis zijn terug te vinden op www.natuurtijdschriften.nl

Jan Kuys was eindredacteur van de Fitis van 2005 tot begin 2021